

Recensies

ALGEMEEN

K. van der Wiel, *Op zoek naar een biografisch portret in het verleden*, K. Bossaers, J. Brugman, J. Knoester, ed. (Op zoek naar... III; Hilversum: Verloren, [Leiden]: Erfgoedhuis Zuid-Holland, [S. L.]: Stichting museaal en historisch perspectief Noord-Holland, 2003, 123 blz., €11,-, ISBN 90 6550 780 9).

Wat doe je met een kleine maar intrigerende historische bron, een kaasschriftje van een veeboer als behandeld in het eerste voorbeeld van het onderhavige boek, of brieven van je betovergrootmoeder? Dit derde deel uit de reeks 'Op zoek naar.....' is een handleiding voor historisch biografisch onderzoek. Het is vooral geschreven voor 'mensen die op zoek zijn naar de levens van minder bekende personen én die over de resultaten van hun onderzoek willen schrijven' (7). Dit vraagt om een andere aanpak dan schrijven over een bekend historisch personage. In de inleiding zegt de schrijver de term 'biografie' te groot te vinden voor wat hij beoogt. Toch kan ook de professionele biograaf-historicus misschien nog iets in dit boekje vinden, alleen al omdat er vele handige naslagwerken, vindplaatsen en websites in worden genoemd.

Het boek bestaat uit twee delen. In de eerste helft worden aanwijzingen gegeven voor een eerste terreinverkenning, vindplaatsen besproken, zoeken, ordenen en schrijven behandeld. Dit wordt afgesloten met een zeer nuttige checklist: ga na of er al een 'In memoriam' aan je hoofdpersoon is gewijd, of er al archiefonderzoek naar hem of haar is gedaan, verdiep je in het beroep, de familie, de sociale omgeving en wooncarrière van je personage. De vele aanwijzingen in de checklist en ook in de hoofdstukken daarvoor, zijn vooral praktisch van aard. Trek conclusies na een dag archiefonderzoek, plaats je hoofdpersoon in de ontwikkelingen van zijn tijd, bestudeer politiek, dagelijks leven, literatuur en oude kranten! Van de levensstijl kan een inboedelbeschrijving getuige zijn, enzovoort. Enkele paragrafen zijn teveel een opsomming geworden van naslagwerken, zoals bijvoorbeeld de paragraaf 'Moeilijke woorden en begrippen' (41). Deze had misschien beter achterin het boek kunnen worden opgenomen, in de bijlagen met lijsten van biografische naslagwerken, naamboekjes, instellingen en internetadressen. Het verschil zit hem natuurlijk in de korte commentaren die in de paragrafen erbij staan. Van allerlei vindplaatsen worden ook data genoemd: voor beroepen vóór 1800 kun je de gildenarchieven proberen, vanaf 1922 staan bedrijven geregistreerd in het handelsregister van de Kamer van Koophandel. Aardig is ook de korte uitweiding over wat de functie van een archief nu eigenlijk is, wat je er daarom wel en niet van mag verwachten. Aan het nieuwe fenomeen van de websites, vaak nog in wording, is eveneens aandacht besteed. En, zo vanzelfsprekend dat ik het bijna vergeet, aan de noodzaak van het stellen van vragen.

In het tweede deel van het boek worden drie praktijkvoorbeelden gegeven. Van de levens van een veeboer te Opperdoes in de negentiende eeuw en een schipper voor de VOC op China in de achttiende eeuw worden het feitenmateriaal en de zoektocht ernaar besproken, alsmede hoe de vondsten met gegevens uit de literatuur zijn te integreren. Het derde voorbeeld is een eindproduct: het levensverhaal van Louise Wijnaendts, werkzaam voor de vroege vrouwenbeweging in de negentiende eeuw. Merkwaardig genoeg, vind ik de verslagen van

gevonden materiaal interessanter dan dit eindproduct, het uiteindelijke biografische portret van voorbeeld drie. Ik denk niet dat dit aan het personage of de schrijfstijl ligt. Een levensverhaal boeiend beschrijven is wellicht het moeilijkste onderdeel van het hele proces.

In een citaat (van wie?), wat verloren onderaan het hoofdstuk 'Waar vind ik het materiaal' (15-33), klinkt een geluid van historisch-filosofische aard daarover: 'It is easier to collect data than to know what to do with them' (33). Van der Wiel geeft natuurlijk allerlei oplossingen voor dit probleem, zoals het lijstje met vragen dat hij aanbeveelt als mogelijke leidraad voor het schrijven van een levensverhaal. Toch is dit niet de sterkste kant van het boekje. Zijn benadering is steeds weer erg praktisch en iets meer gericht op het vinden dan op het ordenen en verwerken. Hoewel de schrijver geen tijdperken uitsluit, lijkt hij toch vooral mogelijke biografische schetsen van personen uit de laatste drie eeuwen op het oog te hebben. Dit stemt ook overeen met de opzet van de serie 'Op zoek naar...': '...historie dichtbij, de geschiedenis op maat' (7).

Martha Catania-Peters

M. van Asseldonk, *De Meierij ontrafeld. Plaatselijk bestuur, dorpsgrenzen en bestuurlijke indeling in de Meierij van 's-Hertogenbosch, circa 1200-1832* (Dissertatie (bewerkt) Katholieke Universiteit Brabant 2002, Bijdragen tot de geschiedenis van het Zuiden van Nederland. Derde reeks; Tilburg: Stichting Zuidelijk historisch contact, 2003, 383 blz., ISBN 90 70641 69 0).

De auteur van dit werk is sedert 1981 werkzaam als ontwikkelingswerker. Het geboorteland Brabant bleef hem echter intrigeren zodat hij na een onderzoek, dat slechts vier jaar in beslag nam, in 2002 bij prof. dr. A. J. Bijsterveld (Universiteit van Tilburg) promoveerde op het eerste boek waarin een poging wordt gedaan om de ontwikkeling van het plaatselijk bestuur en de bestuurlijke indeling van de Meierij van 's-Hertogenbosch in de periode ca. 1200-1832 te analyseren en te verklaren.

Van Asseldonk onderzocht nagenoeg alle middeleeuwse archiefbronnen en zeer veel latere archieven. Tegenover deze overvloed aan primaire bronnen staat een zwakke theoretische basis. De theorie van Blickle over het communalisme waaraan in 1995 een symposium gewijd werd en waarvan de uitgewerkte voordrachten verschenen in het *Noordbrabants historisch jaarboek*, XVII-XVIII (2000-2001), laat de auteur zonder opgave van redenen links liggen (19). Zijn methodiek trekt eveneens de aandacht. Al 'luisterend' naar zijn bronnen, stelde hij de vraagstelling aan de hand van zijn bevindingen herhaalde malen bij. Het gebruik van hedendaagse termen wijst hij zonder meer af omdat ze het zicht op het verleden zouden belemmeren. Vervolgens introduceert hij zijn eigen termen waaronder die van 'algemeen bestuurlijk ressort' en 'openbaar rechterlijk ressort' met name moeten worden genoemd.

Na in het eerste deel de diverse instituties zoals steden, vrijheden en heerlijkheden te hebben geïntroduceerd, worden in het daarop volgende deel zestien taakvelden die door de plaatselijke besturen zijn uitgeoefend besproken. Een omvangrijk derde deel handelt over de totstandkoming van de geografische grenzen tussen de dorpen, waarna in het vierde deel de evolutie van de algemene bestuurlijke indeling volgt.

In een samenvatting worden enkele ontwikkelingsfasen onderscheiden. Nadat in de dertiende eeuw de onvrije lieden in de Meierij juridisch vrij waren geworden ontstonden de oudste bestuursvormen: de corporele vergadering en de ding- of schepenbanken. De corporele vergadering bestond uit de notabelen van het dorp, de schepenen oefenden een complex van bestuurlijk-juridische functies uit. De meeste dingbanken werden gesticht tussen 1170 en 1300.